

Nationalitet og om at være dansk

Det er måske her ved nytårs tide, at man som udlands-dansker mere end på nogen anden tid af året sender nogle tanker tilbage til hjemlandet og spekulerer på ens nationale tilhørsforhold. Hvad betyder det så at have et nationalt tilhørsforhold? Hvad betyder det at være dansk? De mange indvandrere til Danmark i de senere år og udvandring til fjerne lande synes at have udvandet begrebet til at være blevet nærmest meningsløst. Dertil kommer at i vor tid, hvor vi alle rejser omkring som turister og i forretningsøjemed og påvirker hinanden kulturelt, kommercielt og politisk, bliver de nationale forskelle sværere og sværere at få øje på. Mange krige med rod i nationale spørgsmål har også gjort deres til at det i hvert fald i Vesteuropa ikke er god tone at tale om nationalitet. Det betyder dog ikke at begrebet har mistet betydning eller mening, men det er vanskeligt at definere.

Det nærmeste man kan komme det, er nok at beskrive det som den levemåde, man er opvokset med, og som man føler sig fortrolig med, og hvori man har det bekvemt. Det er summen af alt det i ens liv, der er forskelligt fra det, andre nationer gør, og hvori de føler sig tilpas og har det bekvemt, og hvori du f.eks. som dansker modsat ikke føler dig tilpas og har det ubekvemt. Trofasthed og loyalitet spiller vel også ind; loyalitet og støtte givet til ens nationale sports hold og de mænd og kvinder, der deltager individuelt og en følelse af stolthed, når man ser dem vinde; trofasthed og loyalitet udvist mod danske firmaer og produkter og stolthed, når de udmærker sig i det fremmede; trofasthed og loyalitet mod sproget ved at udvise evne og vilje til at kunne omsætte den fysiske, følelsesmæssige og begrebslige virkelighed, man omgives af, til danske ord og sætninger. Sidst men ikke mindst er der loyaliteten mod de politiske institutioner f.eks. det danske folketing i det land hvorfra ens nationalitet har sin oprindelse. Om trofasthed og loyalitet mod den dominerede religion, i dette tilfælde den danske folkekirke, også kommer ind i billedet vil jeg overlade til læseren

Det betyder ikke nødvendigvis, at du skal være enig i hver enkelt enhed i summen eller, at du ikke må have ønske om at ændre noget. Det betyder heller ikke, at du ikke kan vænne dig til eller gøre dig fortrolig med forholdene hos en anden nation. Kernen i dit nationale tilhørsforhold er, at du kender og er fortrolig med alle eller de fleste af enhederne og også forstår deres oprindelse og udvikling. Indblandet med dette er en følelse af forurettelse, når andre nationer og andre nationers politikere fra tid til anden ikke synes at ville respektere din ret til at leve på den måde, du og din nation har valgt ligesom du respekterer deres. Indblandet er også en stolthed ved at tilhøre din nation, når den har gjort sig positivt bemærket som f.eks. når vi i 2005, Auschwitz året, fik at vide at Danmark som det eneste land i Europa (bortset fra Bulgarien) nægtede at udlevere jøder til nazisterne.

Det er hvad du spiser og drikker og måden at spise og drikke på, den litteratur, du læser, den musik, du hører, din livsfilosofi, din måde at klæde dig på og mange andre ting, og som sagt dit sprog og muligvis din religion. Og det er alt sammen noget, der er udsprunget af livsbetingelserne i det land, du føler dig mest knyttet til. Det er naturen og de tiltag, man har måttet tage op for at fravriste den en tålelig livskvalitet. Det er nationens historiske og politiske udvikling og samspillet med nabonationerne, der igennem tiderne er blevet betragtet enten som venner eller som fjender

Du er dansk, hvis du igennem din barndom og tidlige ungdom er vokset op med sort kaffe, rundstykker og en "gammel dansk" til morgenmad. Du er dansk, hvis du senere på dagen holder af rugbrød med spegesild og en snaps eller to. Du er dansk, hvis du ved, hvordan en lur ser ud, hvorfor visse danske fødevarer i udlandet sælges som "lurpak", og hvorfor luren er et

særligt godt kendemærke for alt hvad der er danskt. Du er dansk (og vist nok ikke mere særlig ung), hvis dit skolebal indledtes med Riberhus marchen.

Du er også dansk, hvis du kender den dybere mening bag mange af H C Andersens eventyr f.eks. “Den Grimme Ælling”, en mening, der ofte går aldeles hen over hovedet på ikke-danske, og de forstår ikke hvor kompliceret hans tankegang i virkeligheden var. Vi må vel tilgive dem. De kender jo nok ikke modstykket, Holger Drachmans historie om “Ørneungen”

Vi klæder os på en made, der har sin oprindelse i livsbetingelserne i videste forstand i det land, hvor vi er vokset op. Det giver os tryghed og styrke til at møde andre nationaliteter på vore betingelser.

Danmark og England blev som bekendt optaget i hvad der dengang hed Fællesmarkedet i 1973. Det forlød at skulle man opsøge en dansk embedsmand i Bruxelles, skulle man se efter personer klædt i fløjlsbukser, åbentstående skjorte og sweater. De ville være lette at finde imellem alle de mørke, nålestribe jakkesæt. Det har nogen af os holdt fast ved og har forklaret det med, at vi klæder os let og behageligt uden snærende slips og manchetter, så vi kan koncentrere os om arbejdet. Fra tid til anden giver det anledning til mindre irettesættelser og løftede øjenbryn, og så er det, man må gøre sit valg.

Den aller vigtigste del i afgørelsen af, hvilken nation du tilhører er dog sproget. Det kan for en dansker ligge i mindre irritationer over ikke at kunne bruge de almindelige danske vokaler æ, ø og å, dels fordi udlændinge ikke kender dem og ikke kan udtale dem, dels fordi man her i computer-alderen skal hente dem frem fra et depot med særlige symboler – bemærk ‘symboler’, ikke bogstaver. Og somme tider må man gøre sig extra umage for at forklare det danske tal-system som f.eks. i tallet 50, halvtredssindstve dvs halv tre (2,5) gange tyve istedet for femti dvs fem gange ti. Eller klokken. Vi siger “halvto”, hvor f.eks. en englænder vil sige “half one” eller for fuldstændigheds skyld “half past one”. Og så videre. Læseren kan selv finde andre eksempler.

Det danske sprog er vel ikke i umiddelbar fare for at uddø, men man opdager gennem årene, at du skal holde dit sprog ved lige både ved at tale, læse, skrive og lytte. Det kan være svært, når man lever i et land med et verdenssprog, hvor ens venner, naboer og kolleger nærmest tager det for givet, at du kan tale deres sprog. De forstår ikke sammenhængen mellem sprog og national identitet, netop fordi alle andre er ivrige efter at øve sig på verdenssproget.

Når man lever i et fremmed land bliver man langsomt opslugt af det fremmede, fordi det, der foregår her, får mere og mere direkte indflydelse på ens daglige tilværelse, og man bliver tvunget til at sætte sig ind i lovgivning og andre regler i det fremmede. Modsat mister man forbindelsen med hjem-landet. Hvad der foregår her bliver i alle henseender mere og mere urelevant, og det at følge med i hvad der foregår, kræver en ekstra anstrengelse og får mere og mere karakter af en hobby. Brug af modersmålet bliver mere og mere sjældent. Man ser kun sjældent en dansk tekst og hører dansk tale endnu sjældnere.

Danske børn, der vokser op i udlandet, vil sikkert tale dansk i hjemmet, men glemmer at kunne skrive og stave danske ord, fordi de sjældent ser en dansk skrift. De skal omgås andre børn med et andet sprog og andre skikke, så det danske glider mere og mere i baggrunden. Personligt får jeg nu at vide, at jeg taler dansk med engelsk accent, mens det er sjældent nogen gør bemærkninger om mit engelske.

Efterhånden, som man opdager alle disse forskelle, begynder man at gøre sig tanker om baggrunden til forskellene. I England måler man afstande i mil, yards, fod og tommer. Man måler vægt i stones (sten), pund og ounce. Man måler rumindhold i gallons og pints.

Brugen af disse enheder går helt tilbage til Romertiden og fra tid til anden har myndighederne taget skridt til at få dem standardiseret. Således blev en fod allerede i 1100-tallet indgraveret på en søjle på en af Londons kirker og en yard blev defineret som tre fod – eller længden fra kongens næsetip til hans fingerspids. I 1824 blev rumenheden Gallon standardiseret af parlamentet.

Da de engelske enheder således syntes at være veldefinerede længe før meter-systemet blev almindeligt udbredt andre steder i Europa, har der ikke været noget pres for en ændring. At meter-systemet som standard måle-system har sin oprindelse i revolutions-tidens Frankrig – ærkefjenden gennem hele 1800-tallet gør ikke sagen lettere. Og behøver det at blive presset ned over hovedet på den almindelige befolkning mod deres vilje?

Det engelske værtshus 'pub'en er en institution, som vist ikke har sin lige nogen andre steder i verden, og vi som lever i England er fortrolige med at bede om en 'pint' så hvorfor lave det om? Alt hvad en besøgende behøver at vide er, at en pint er 568 cl eller ca 10% mere end en halv liter. Skal det virkelig være nødvendigt at lave om på størrelsen af glas og flasker? Og hvorfor må en butikshandler ikke avertere prisen på sine varer pr pund istedetfor pr kilogram, hvis det er sådan kunderne ønsker det? Her gælder det ligeledes at alt hvad en besøgende behøver at vide er, at et pund er 453 gram eller ca 10% mindre end et halvt kilogram.

I biologien taler man om gén-bevaring, det at holde liv i truede dyrearter på grund af de egenskaber, som eventuelt kunne være gemt i generne. Men er det ikke lige så vigtigt at holde liv i vore kulturelle gener og vor nationale identitet og de forskelle, der er nationerne imellem. Er det ikke lige så vigtigt at have en bevidsthed om disse forskelle og om årsagerne hertil. Ikke som historiske kuriositeter, men som en levende virkelighed i vor dagligdag, fordi de ofte gemmer forklaringen på noget af det, der klargør dit nationale tilhørsforhold, og fordi samspillet med andre nationers kulturelle gener stiller vigtige spørgsmål om rimeligheden ved at fortsætte med en skik.

Knud Møller
Statistiker ved Stoke-on-Trent City Council, England.